

איני מניני מתורה

מלוקט מספר 'מתיקות התורה'

מוסר השכל ולקח טוב ואמרות חיוזק הגלמדים מתוך פרשיות התורה מלוקטים מפי סופרים וספרים ככתבם וכלשונם

פרשת משפטים ◇ גליון ט

רעהו' יותר טוב שיכה את חברו, כי בזה 'שבתו יתן ורפא ירפא' מה שאין כן לשון הרע, דאין תרופה להכאה שלו והבן.

תפארת יהונתן

מכל המאכלי שבת יכול להשיג רפואה כי שורש הרפואה נעשה בש"ק

רק שבתו יתן ורפא ירפא (כא, יט). על פי מה שפירשתי בפ"י המשנה במסכת שבת כל האוכלין אוכל אדם לרפואה בשבת, פי' מכל המאכלים שהאדם אוכל בשבת יכול להשיג רפואה כי שורש הרפואה נעשה בש"ק ע"י יחודי העולמות העליונים בכוונת האכילה כידוע ליודעי חן, לכן שבת הוא מלזעוק ורפואה קרובה לבא, וזה גם כן הרמז רק שבתו יתן ע"י קדושת אכילת השבת ורפא ירפא.

תפארת שלמה, וכ"ה מהרה"ק ר' משה אליקים בריעה מקוונין

את העני עמך רק מה שתתן לעני תקח עמך

אם כסף תתן את עמי את העני עמך (כב, כד). גל"פ עפ"י מאמרם ז"ל (אבות פרק קנין תורה משנה ז) אין מלוין לאדם לא כסף ולא זהב אלא תורה ומע"ט וזה פירושו אם כסף

אם נכנס דיבור של ליצנות או לשה"ר או דברים בטלים יוצא כנגדו דבר תורה

וְרָצַע אֲדָנָיו אֶת אָזְנוֹ וְגו' (כא, ו). ברש"י ז"ל אוזן ששמעה על הר סיני וכו' תרצע ע"ש. כ"ק אאז"ל [אמרי אמת] הקשה במ"ש אוזן ששמעה, והרי עיקר השמיעה היא בגובה האוזן, וא"כ למה רוצעין באליה (ע"י קידושין כא:), ותירץ דאיתא בגמ' (כתובות ה:) מפני מה האליה רכה שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף אליה לתוכה, וכשאדם שומע לשה"ר או דברים בטלים יוצא כנגדו דבר תורה, כדאיתא נכנס טיפה של ליצנות יצא כנגדו דבר של תורה וגו', ולפי שלא קיים יכוף אליה לתוכה לפיכך רוצעים את האליה.

פני מנחם תשנ"ו

לשון הרע גרוע יותר מהכאה, כי הכאה אפשר לרפא, מה שאין כן לשון הרע אין תרופה להכאה שלו

וְכִי יִרְיֶב אַנְשִׁים וְהָפָה אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ (כא, יח). הנה המחלוקת בעוונותינו הרבים גורם רעה, ויש שמכה בידו ממש בעת ריבו ויש שמלשין ומכה רעהו בסתר, וזה גרוע מהכאה בידים, כי לזה יש רפואה ולמלשינות אין, לכך רמזה לנו התורה וְכִי יִרְיֶבון אַנְשִׁים וְהָכָה אִישׁ אֶת

עובדות וסיפורי צדיקים

מכר סחורה ושילם ומת המוכר לפני נתינת הסחורה שנתחייב הלוקח מגלגול הקודם

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֶיךָ (כא, א). שמעתי בשם הקדוש רבי יחזקאל משינאווע פירוש על הזהר. ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם, דא רוא דגלגולתא, ע"כ. ודבריו סתומים מאד. ופירש הקדוש הנ"ל, ע"פ מעשה שאירע בעיר, אשר הקדוש בעל קדושת לוי גר שם, והמעשה שהיה כך היה.

איש אחד היה דר שם, והיתה לו חנות גדולה וסחורה בשווי לערך נ' אלפי כסף. וכאשר בא לימי הזקנה, ומאס בהבלי העולם הזה. והיה רוצה לעבוד את ד' בכל מה דאפשר, הלך ומכר את כל סחורתו לאיש אחד אשר דר שם בעירו, ותיכף שילם לו את כל הכסף בעד סחורתו, ונשאר ביניהם שהסחורה יקח ממנו בעוד איזה ימים. ולא עשו ע"ז שום כתב, וגם עדים לא היה שם.

תלוה את עמי, אם כספו של אדם מלוה את עמי, תדע כי, את העני שרק מה שתתן לעני זאת תקח עמך.

אהל תורה (קאצק)

בלשון הרע יצטרך להיות עד עם המקטרג הרשע

אַל תִּשֶׂת יָדְךָ עִם רָשָׁע לְהִיטֵב עִדּוּתְךָ (כג, א). היינו שלא לדבר רע על שום אחד מישראל ח'ו, כי על ידי זה יצטרך להיות עד חמס, כשמקטרג הרשע זה היצר הרע, ויביא אותו לעדות על דבריו, ולכן גם כשיצטרך לגנות איזה מדה רעה, ולדבר מאיזה אדם רשע, יאמר בפירוש שאינו מדבר על עצם האדם רק על המדה הרעה, וכמו שאירע למרן הבעל שם טוב הקדוש.

רשפי אש הובא בבעל שם טוב עה"ת אות ו'

מידות טובות

כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׁנֵאֵךְ (כג, ה). אמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו. (יומא פד):

אתה כוננת מישרים (תהלים צט, ד). פשרה ושימת שלום בין אנשים כוננת, באמרוך (שמות כג, ד-ה) כי תפגע שור איבך וגו'. כי תראה חמור שונאך, ומי הוא שיראה את שונאו גומל לו חסד שלא ידבנו לבו לחבוקו ולנשקו.

רש"י תהלים צט, ד

כשתעבדו את ה' אז יהיה לכם כח לברך ומי שיאכל מלחמך יהיה לו לרפואה

וַעֲבַדְתֶּם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וַיְבָרֶךְ אֶת לְחֻמְךָ וְאֶת מִימֶיךָ וַיְהַסְרֵתִי מִיַּד מִקְרָבְךָ וגו' (כג, ח). אמר הרה"ק

רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע פירוש כשתעבדו את ה'

עובדות וסיפורי צדיקים

ואיזה שעות אחר זה, מת המוכר ההוא פתאום במיתה חטופה ר"ל. ומיד כאשר שמע הלוקח הדבר הזה, בא לבני המוכר, וצעק תנו לי את סחורתי אשר קניתי מאביכם בכסף מלא. אבל הם לא האמינו לו, וענו כולם פה אחד שקר בימינך והבא עדים על דבריך, אבל בחינם חיפש אחר עדים ולא מצא.

והלכו כולם דהיינו הלוקח ההוא עם היתומים, אל הרב בעה"מ קדושת לוי, והציעו לפניו את טענותיהם, והרב כאשר שמע את דבריהם נתחלחל מאוד, כי על פי דין תורה אין הלוקח נאמן כנגדם אפילו ע"י שבעה, וגם הוא בעצמו מחייב לטעון ליתומים. ובאמת היה ידוע שהלוקח ההוא האמת אתו, ולא היה הרב הנ"ל יכול ליישב את דעתו מה לעשות, והיה במבוכה גדולה.

וכאשר ישב על הכסא שלו נתנמנם על איזה מינוטין, והודיע לו בחלום מן השמים תדע פשר הדבר כך הוא, באמת שהלוקח נתן מעות להמוכר שמת, ואמת הוא טוען, אבל עכ"ז חייב הלוקח ההוא סך הכסף הזה לאבי היתומים, וע"כ נתגלגל הדבר כן, כדי שישלם לו בגלגול הזה מה שחייבו מגלגול הקודם. ועמד משינתו וסיפר הדבר להלוקח ההוא, ואמר לו אמת הדבר שאתה נתת מעות לאבי היתומים. אבל תדע שהמעות ההוא היה רק בדרך פרעון, שהיית חייב לו בגלגול קודם, עד כאן המעשה.

ומעתה בא וראה שאעפ"י שכמה פעמים יהיה נראה בעיניך שעל ידי פסק בדין תורה נמצא החייב זכאי והזכאי חייב, עכ"ז תדע שמן השמים נתגלגל הדבר כדי שישלם אחד לחבירו מה שחייב לו מגלגול הקודם. ובוה מבוארים היטב דברי הזוהר הקדוש דקאמר ואלה המשפטים, וקשה הלא כמה זימנין להיות שע"י המשפטים יחייבו הזכאי ויזכו את החייב, וכעת החזיר לו לתקן נשמתו, וע"ז מתרין דא רוא דגלגולתא, והבן.

הבעש"ט ביקש שטר חוב במתנה אחר שזה כמה שנים שמת הבעל חוב, ומיד מת הסוס ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא, א). בזה"ק ואלין אינון חדודין דגלגולא ודינין דנשמתין דאתדנו כל חד וחד לקבל עונשהא.

פ"א בנסיעת הרב [הבעש"ט] התאכסן בכפר אצל א' מאנשיו ועשה לכבודו סעודה גדולה. בין כך דיבר הרב עמו על אודותיו כדרך העולם אם יש לו פרנסה והאיך מעמדו, וסיפר לו מטוב מעמדו הכל כאשר לכל, אמר הרב יש לך סוסים טובים, אמר הרב נלך לראות את הסוסים שלך, והלכו והוטב בעיניו סוס קטן, וביקש הרב את בעה"ב שיתן לו במתנה את הסוס, והשיב לו אדוני לא תבקש ממני הסוס הנ"ל כי היא יקר בעיני וחביב הוא מאוד, כי בכל עת ומקום קשה אשר לא ימשכו בקרון שלשה סוסים טובים הוא מושך בעצמו, וכמה פעמים אירע לי כן, לכן נקבעה אהבת הסוס בלבי.

אחר שעה דברו עוד פעם מטוב מעמדו איך שיש לו ג"כ חובות רבים על אנשים, אמר הרב בקשתי שתראה לי השט"ח שלך והראה לפניו כל השט"ח, וכאשר ראה שט"ח א' ביקש הרב ממנו שיתן לו השט"ח במתנה, והשיב מה לו להרב זה השט"ח אחרי שזה כמה שנים שמת הבע"ח ולא נשאר אחריו כלום במה לסלק, אמר הרב אעפ"כ אני רוצה בזה, ונתן לו השט"ח במתנה, ולקח השט"ח וקרע אותו לשנים קרעים, ומחלו במחילה גמורה להמת.

אח"כ אמר הרב לך נא וראה מה טיבו של הסוס ויבא וירא והנה הסוס מוטל מת, והבין כי לא דבר ריק הוא, ואמר הרב כי האיש אשר אתה היית נושה בו ולא היה לו במה לפרוע לך נפסק דינו שיעשה לך נחת רוח ויעבוד לך עבור המעות ונתגלגל בסוס, ולכן עשה לך נח"ר לעבוד עבודות קשות, וכאשר נמחל שעבודו חזר למקומו ונפסק חיות הסוס ולכן מת לגמרי.

שבחי הבעש"ט עמו קג

אלקיכם וברך, פירוש אז יהיה לכם כח לברך את כל הבאים אצלכם, ע"ד והיה ברכה, לא זו אף זו את לחמך ואת מימך, פירוש מי שיאכל מלחמך וישתה מימך והסרותי מחלה מקרבך יהיה לו לרפואה שלימה לכל מכאוביו.

דברי מאיר

משה היה מספר השפע הששון והשמחה שמשפיעין ישראל בכל העולמות בקיום המצות

וַיְבָא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לְעַם אֶת כָּל דְּבָרֵי ה' וְאֵת כָּל הַמִּשְׁפָּטִים (כד, א). דעת רש"י ז"ל שהיה קודם מ"ת, ושבע מצות שנצטוו בני נח ופרה אדומה ושבת כו', והקשה הרמב"ן (פסוק א) ואינו נכון שיהיה על שנצטוו בני נח ושנאמרו להם במרה, שכבר שמעו, ולא יאמר 'ויספר' אלא בחדשים אשר יגיד. וגו'.

ול"י נראה דברי רש"י כהוגן שכפי משמעות הש"ס (שבת פח). היה קודם מתן תורה, כמבואר באור החיים, דלכאור' יש להבין על לשון 'ויבא משה ויספר לעם' דכפי דעת

רש"י ז"ל שאמר להם ז' מצות של בני נח ופרה ודינין ושבת, איננו שייך לשון 'ויספר לעם' כי אם 'ויצו את בני ישראל' או 'וידבר אל בני ישראל' ולשון 'ויספר' איננו מובן.

לכן נראה כי באמת אלו נצטוו במרה וכן ז' מצות נצטוו כבר רק שמשה רבע"ה היה מספר לעם גודל הפעולה שפעלו ישראל בקיום הז' מצות, ובמצות שנצטוו במרה, והאיך שהקב"ה משתעשע בקיום המצות ושכל העולמות והנשמות תלויין בהן, וסיפר משה גודל מעלות המצות שקיימו ישראל דהיינו ז' מצות ומה שנצטוו במרה, ונמצא 'ויספר לעם' לא קאי אציווי מצות שהרי כבר נצטוו, רק מלת ויספר לעם הוא שמספר להם גודל מעלות והשעשועים שפעלו ישראל בקיום המצות ההם, אז כיון ששמעו ישראל גודל השעשועים שמשעשע הקב"ה בקיום המצות והשפע הששון והשמחה שמשפיעין ישראל בכל העולמות על קיום מצות בורא ב"ה ואז ענו ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה כלומר שאנחנו רוצים עוד במצות כדי שישעשע כביכול הקב"ה, ושישפיע הקב"ה עוד שפע רב

עובדות וסיפורי צדיקים

מחלה פנימית נוח יותר לרפואת מוחלה חיצונית ונתרפא החולה

יִרְפָּא וְיִרְפָּא (כא, יט). לאות שנתן רשות לרופאים לרפא המכות והפעעים שיראו בחוץ, רק כל חלי שהוא בפנים בגוף ביד השם לרפאותו. (אבן עזרא):

סיפר הרה"ג ר' אלעזר [שליט"א] זצ"ל דומ"ץ בווארשא, פעם אחת חלה גביר אחד במחלה אשר הרופאים לא יכלו להודיע את חליו מה היא בשום אופן, עד ששלחו אחר איזה פראפעסארן מומחים מווארשא, והסכימו ביניהם שהמחלה נמשכה מעצם אחד הנמשך מהשדרה שהתחיל לירקב ר"ל, והי' אצל הגביר הנ"ל איש אחד מאוהביו שהי' שם יוצא ונכנס ושמו הי' ר' שלמה, ומחמת שהי' משכיל ומלומד באיזה לשונות והי' לו ידיעה רחבה במילי דעלמא הי' נקרא בשמו ר' שלמה קליגער, ושלח הגביר את ר' שלמה הנ"ל לראדושיץ להזכיר אותו לפני מרן הקדוש זי"ע.

בעת הזכיר אותו שאלו מרן הק' בזה"ל איזה כאב נוח יותר לרפואת מחלה פנימית או חיצונית, והשיב לו ר' שלמה הנ"ל מסתמא חיצונית, ויען אליו מרן הק' בתמיה האתה הוא שקורין העולם עליך שלמה קליגער אבל לפי ראות עינינו הוא להיפוך כי שוטה אתה, כי מחלה פנימית נוח יותר לרפואת, מחמת שברגע זו הוא חולה וברגע האחר הוא נתרפא והחולי הלך ממנו, אבל מחלה חיצונית צריך השתנות הטבע, וכן הוה שבאותו הרגע שאמר אליו מרן הק' הדיבורים האלו, באותו הרגע נתרפא החולה מחליו, וכאשר בא ר' שלמה הנ"ל לבית הגביר החולה, סיפרו לו שביום אתמול בשעה פלונית נעשה שינוי לטובה והרגיש הטבה, עד שבימים אחדים קם מומטתו בריא כאחד האדם, זי"ע.

רק שבתו יתן, רק תשלם הוצאות שבת ורפא ירפא, וכך הוה

רַק שְׁבִתוֹ יִתֵּן וְיִרְפָּא וְיִרְפָּא (כא, יט). בין חשובי חסידי קערעסטיר, נמנה הרה"ח הנגיד ר' יוסף שאלגא ז"ל מבודאפעסט, אשר הרבה לתמוך בעד צרכי החצר. פעם אחת קרה, שנחלה ר' יוסף פתאום ואבד הכרתו, עד שהיה נראה כחולה הנוטה למות ר"ל. בנו של ר' יוסף הרה"ח ר' חיים ז"ל, רתם מיד את מרכבתו, ויסע במהירות לקערעסטיר, ונכנס בבהלה אל חדר הרה"ק רבי ישעי', והזכיר לפניו את אביו שנחלה פתאום, ונמצא במצב מסוכן.

הדבר קרה בליל ששי, ובעת ההיא עדיין לא היה לרבי ישעי' די מעות לקניית מאכלי שבת להאורחים הסועדים על שולחנו. ואמר רבי ישעי' אל ר' חיים: "אל תבהל ברוחך, אם תשלם כל ההוצאות לשב"ק, יתרפא אביך ברפואה שלימה, וכאשר תחזור לביתך תמצא את אביך בריא כאולם".

וברכה וחיים בקיום המצות, וזהו כל אשר דבר ה' נעשה, כלומר שאנחנו רוצים עוד במצות הבורא ב"ה.

קדושת לוי

כשירצה לדעת אם הקב"ה נהנה ממנו כאש אוכלת אם לבו בוער כאש לעבוד אותו

וּמִרְאֵה כְבוֹד ה' קָאֵשׁ אֹכֵלֶת (כד יז). דהנה האדם בעבודתו להש"י בתורה ובמצות מביא תענוג גדול למעלה,

וכשאדם רוצה לידע אם השם יתברך יש לו תענוג מעבודתו, הבחינה הוא על זה, אם אדם רואה שלבו בוער כאש ומתלהב תמיד לעבוד אותו, ויש לו חשק ורצון בעבודת הבורא אז בודאי מוכח שהשם יתברך יש לו תענוג מעבודתו, ולכך מסייעין לו מן השמים ושולחין לו מחשבות קדושות לתוך לבו.

לזה אמר ומראה כבוד ה' וגו' שהסימן כשירצה אדם לידע אם רואה כבוד ה' והקב"ה נהנה ממנו ולזה כאש אוכלת אם לבו בוער כאש וק"ל.

קדושת לוי

עובדות וסיפורי צדיקים

דברי רבי ישעי' היו לפליאה בעיני ר' חיים, כי מה שייכות יש בין סעודות שבת עם רפואת אביו. הסביר לו רבי ישעי': "למה תתמה על דברי, הרי מקרא מלא דיבר הכתוב 'רק שבתו יתן' תן רק הוצאות שב"ק, ואחר כך 'ורפוא ירפא', בזכות זאת יתרפא ברפואה שלימה"

כשמוע ר' חיים דבריו המפורשים של רבי ישעי', לא היסס כלל ברוחו, ומיד הוציא מכיסו סכום כסף גדול, שהיה בו בכדי לכלכל כל הוצאות שב"ק הבעל"ט. וכאשר חזר לביתו אכן מצא את אביו בריא וחזק כאולם, ויהי לנס.

מופת הדור עמי תי

ביסורים שלי אני יכול לפטור ולהוציא ידי חובתם את כל הציבור

רַק שְׁבִתוֹ יִתֵּן וְרַפָּא יִרְפָּא (כא, יט). אמר פעם רביה"ק בעל השפע חיים זי"ע לאאמו"ר הרבני החסיד רבי ברוך טעסלער ז"ל, אם כשאני תוקע בשופר אני יכול להוציא בכך את הציבור ידי חובתם, בוודאי שעם היסורים שאני מיוסר בהם הריני יכול להוציא את הציבור ידי חובתם ולפטור אותם מכל צער ויסורים.

הרופאים התייאשו כשראו גידול (טומער) בראש, ואחר כך נמצא כי אין מאומה

עובדא הוה באשה אחת בארץ ישראל שהרופאים אמרו שהם בדקו וראו שיש לה גידול (טומער) בראש רח"ל ואין רפואה למכתה, וכששאלו את הרופאים אם כדאי לנסוע לאמריקה אמר הרופא, **חבל על דמי הנסיעות כי אין תקווה לאחריתה.** אך כשהזכירו אותה אצל רביה"ק בעל השפע חיים זי"ע אמר שיסעו עמה לאמריקה והוסיף ואמר שהוא ישלם מכספו את דמי הנסיעות. וכשבאו לאמריקה ליווה אותה אאמו"ר הרבני החסיד רבי ברוך טעסלער ז"ל אל הרופא, וכשהוא בדק אותה אמר שאינו רואה מאומה, ואכן היא חזרה לביתה בריאה ושלימה כאחד האדם. ויהי לפלא.

אאמו"ר הרה"ח רבי ברוך טעסלער ז"ל

הסיר את הגג מעל דירתה של אלמנה ולאחר זמן מת במיתה משונה

כָּל אֱלֵמְנָה וְיָתוֹם לֹא תַעֲנִין (כב, כא). בימי נעורי הח"ח זצ"ל קרה בעירו מקרה, באלמנה שדרה בבית אדם פשוט, ומתוך עניה נשארה חייבת לו שכר דירה, בעל הבית אמר לגרשה מדירתה באמצע ימי החורף, ומכיון שלא רצתה לצאת הסיר את הגג מעל דירתה, כל אנשי העיר רעשו על השערורי' הזאת לגרש אלמנה עני' בימי הקור החוצה, אבל הבע"ב לא שם לב לצעקת האלמנה וגירשה בתוקף ימי החורף, הח"ח שמר את העובדא בלבו, ומכיון שעברו כמה שנים אחר הנבלה הזאת ולא קרה שום דבר, חשב הח"ח בלבו וגם אמר למכירו, כלום אפשר הדבר, שלא יאונה לו כל און, הלא התורה אמרה בפרוש, וחרה אפי וגו', אמנם כעבור עשר שנים נשמע קול הברה בעיר, כי פלוני הבע"ב נשכו כלב שוטה, ולא ארכה מחלתו עד שהלך לעולמו.

חפץ חיים עה"ת

לזכות הנדיב הנכבד והנעלה, יקר שבערבין
הרה"ח ר' אהרן זאב גראס הי"ו